

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye’de Tarımsal Yükseköğretimde Tarımsal Yayım ve İletişim Dersinin Mevcut Durumu

Current Situation of Agricultural Extension and Communication Course in Agricultural Higher Education in Türkiye

Fatma ÖCAL KARA ^{1,*}, Songül AKIN ², Gülsüm ÖDEMİŞ ³

^{1,3} Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 63300, Şanlıurfa, Türkiye

² Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, 21280, Diyarbakır, Türkiye

<https://doi.org/10.55007/dufed.1175962>

MAKALE BİLGİSİ

Makale Tarihi

Alınış, 15 Eylül 2022

Revize, 26 Ekim 2022

Kabul, 27 Ekim 2022

Online Yayınlama, 22 Aralık 2022

Anahtar Kelimeler

Tarımsal yayım ve iletişim dersi,
Tarım danışmanı, Ziraat Fakültesi,
Ziraat mühendisi

ARTICLE INFO

Article History

Received, 15 September 2022

Revised, 26 October 2022

Accepted, 27 October 2022

Available Online, 22 December 2022

Keywords

Agricultural extension and
communication course, Agricultural
consultant, Faculty of Agriculture
Agricultural engineer

ÖZ

Tarımsal Yayım ve İletişim dersi; danışmanlık hizmetlerinde kullanılacak yöntem ve uygulamalar gibi teknik konuların yanı sıra kırsal toplum yapısı gibi sosyal konuları içermesi nedeniyle ziraat mühendisliği mesleğine, nitelikli bir danışman-üretici ilişkisine katkı sunabilecek bir derstir. Buna rağmen, ziraat fakültelerinin tarım ekonomisi bölümü dışındaki bölümlerinde bu ders tercih edilmemektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de lisans düzeyinde verilen Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin mevcut durumunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu maksatla 2022 yılı itibariyle 41 üniversitenin ziraat fakülteleri tam sayım örnekleme yöntemi ile çalışma kapsamına alınmıştır. Tarım Ekonomisi Bölümü dışındaki diğer bölümlerde dersin zorunlu işlenme oranı tarla bitkileri bölümünde %45, bahçe bitkileri bölümünde %28 ve hayvan bilimleri bölümünde %14 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, "Ziraat mühendisi" unvanına sahip birçok mezunun mezun oldukları bölümlerin müfredatlarında bu dersin bulunmamasından dolayı insan kaynaklarının önemini ve özelliklerini iyi anlamadan kariyerlerine başladıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu eksikliğin telafı edilebilmesi için Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin diğer birçok servis dersi gibi tüm bölümlerde zorunlu olarak okutulması gerektiği değerlendirilmektedir.

ABSTRACT

As it includes technical methods and practices to be used in consultancy services, along with the social subjects such as rural society structure, Agricultural Extension and Communication course can greatly contribute to the agricultural engineering profession with a qualified consultant-producer relationship. However, this course is not preferred by most departments in agricultural faculties other than the department of agricultural economics. In this study, it is aimed to reveal the current situation of the Agricultural Extension and Communication course given

*Sorumlu Yazar

E-posta Adresleri: focal@harran.edu.tr (Fatma ÖCAL KARA), sakin@dicle.edu.tr (Songül AKIN),
odemisgulsum01@gmail.com (Gülsüm ÖDEMİŞ)

at the undergraduate level of education in Türkiye. For this purpose, as of the year 2022, agricultural faculties of 41 universities were included in the study with the complete enumeration sampling method. The inclusion rate of this course in curricula as compulsory course was determined to be 45%, 28% and 14% for the departments of field crops, horticultural crops and animal sciences respectively, except for the Department of Agricultural Economics. This result can be regarded that many graduates with the title of "Agricultural engineer" start their careers without a good understanding of the importance and characteristics of human resources due to the lack of this course in the curriculum of the departments they were graduated. For the compensation of this deficiency, we conclude that the Agricultural Extension and Communication course should be included in the curriculum of all departments as a compulsory course like many other core courses.

1. GİRİŞ

Son yıllarda yaşanan pandemi, küresel ekonomik kriz gibi sorunlar, tarımın önemini çarpıcı bir şekilde bir kez daha ortaya koymaktadır. İklim değişikliği, nüfus artışı, sağlık, ekonomi ve iletişimde değişen koşullar, tarıma olan ihtiyacı artırmaktadır. Dünyada tarımdaki kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik eğilimleri, tarımsal üretimde kullanımı giderek yaygınlaşan ileri düzey teknoloji ve organizasyonlar, gıda güvenliğine daha duyarlı hale gelen tüketici tercihleri yanında Türkiye'nin belirtilen avantajlarına dayalı tarımsal potansiyelini doğru bir şekilde okuyarak çok yönlü bir anlayışla tarım sektörüne yeniden bakmak gerekmektedir [1]. Tarımsal üretimin beslenme ve diğer fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için doğal kaynakların verimli kullanılması gerekir. Bunu ilk gerçekleştirecek olan aktör ise tarımsal üreticidir ve en önemli niteliği ise, "insan" olmasıdır [2]. Bu nedenle, tarımsal üretimi gerçekleştiren insan ögesinin daha fazla geliştirilebilmesi için üreticiye tarımsal yayım ve danışmanlık çalışmasını verebilecek nitelikli tarımsal danışmanların yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu önemli ihtiyaç da ancak tarımsal yükseköğretimle karşılanabilir.

Tarımsal yayım, üretim ve pazarlama kararlarında kullanılmak üzere tarımsal bilgi ve teknolojinin çiftçilere aktarılması ve benzer şekilde çiftçilerden araştırmacılara bilgi aktarılması sürecidir [3,4]. Tarımsal yayım bilgi ve fikirleri çiftçilere ve ailelerine yayımcıların aracılığıyla aktardığı iki yönlü bir bağlantıdır. Tarımsal verimliliğinin artırılması ve sürdürülebilir olması için, çiftçilerin uygun becerilere ve araştırma yoluyla üretilebilecek ve yayım yoluyla aktarılacak bilgiye erişime sahip olmaları gerekir. Şüphesiz bunu sağlayacak olan aktör, ziraat mühendisidir.

Burada Tarımsal Yayım anabilim dalının da ne derece önemli olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Tarımsal Yayım Bilim dalı, tüm kuram ve eyleminde insanı başköşesine yerleştirir. Buna karşın, Türkiye'de ziraat fakültelerindeki dersler incelendiğinde bu bilim dalına hak ettiği önemin verildiğini söylemek oldukça zordur.

Tarımsal Yayım ve İletişim dersi, daha önceki yıllarda tüm bölümlerde “Tarımsal Yayım ve Haberleşme” dersi olarak programlarda yer alırken, giderek bu dersi alan bölüm sayısı azalmış, sonunda neredeyse sadece ilgili bölüm olan Tarım Ekonomisi lisans öğrencilerinin aldığı bir ders durumuna gelmiştir [5]. Tarımsal Yayım ve İletişim dersi, içeriği ve uygulamaya katkısı açısından çok önemli olmasına karşın, Tarım Ekonomisi dışındaki bölümlerde hak ettiği ilgiyi görememektedir. Birçok bölüm müfredatında bu ders olmadığından bu bölümlerden mezun olup, “Ziraat Mühendisi” unvanını alan bir mezun, meslek hayatına “insan kaynağının önemini” kavrayamadan, insan davranışını algılayamadan, yetişkin eğitiminin özelliklerini anlayamadan, danışmanlık hizmetlerinde hangi yöntemleri hangi koşullar altında ve nasıl kullanacağını bilemeden ve henüz kır toplum yapısını çözümlenmeden başlamaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye’de yükseköğretimde ziraat fakültelerinde verilen Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin mevcut durumunu ortaya koymak, soruna yönelik öneriler geliştirmek amaçlanmıştır ve çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Günümüzde tarımsal yükseköğretimin durumu nedir?
- Tarımsal Yayım ve Haberleşme Bilim dalı neden önemlidir? Amacı, kapsamı nedir?
- Dersin kazanımları nelerdir?
- Ziraat Fakültelerinde Tarım Ekonomisi Bölümü tarafından verilen Tarımsal Yayım ve İletişim dersine diğer bölümlerin verdiği önem ne düzeydedir? Müfredatlarında ne kadar yer almaktadır?
- Tarımsal yükseköğretimde bu ders için ne gibi öneriler sunulabilir?

2. MATERYAL VE METOT

Türkiye’de yükseköğretimde ziraat fakültelerinde lisans düzeyinde verilen Tarımsal Yayım ve Haberleşme dersinin mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada, tüm ziraat fakültelerindeki bölümler araştırma kapsamına alındığından tam sayım örnekleme yöntemi kullanılmıştır. 2022 yılında Ziraat Fakültesi bulunan 41 üniversitenin web sitelerinden bölümlere ulaşılmış ve son iki yıla ait müfredatları incelenmiş, bu müfredatlarda özellikle Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin mevcut olup olmadığı ve ayrıca iletişim alanı ile ilgili benzer derslerin de bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada araştırma bulguları “Tarımsal Yükseköğretimin Önemi”, “Tarımsal Yayım Nedir?”, “Tarımsal Yayım ve İletişim Dersi Kapsamında Verilen Konular”, “Türkiye’de Tarımsal

Yükseköğretimde Tarımsal Yayım ve İletişim Dersinin Mevcut Durumu” olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir.

3.1 Tarımsal Yükseköğretimin Önemi

Eğitim, tarihsel süreç içerisinde tüm toplumların gelişme süreçlerine bağlı olarak, temel ihtiyaçları karşılamayı öğrenmeden tarımsal üretimin yöntem ve tekniklerinin bilgisinin aktarılmasına doğru evrilmiş; endüstrileşme ile beraber daha geniş kitlelere ulaşabilmek için okullaşma ortaya çıkmıştır[6]. Bir bireyi, diğer bireyden daha üstün yapan en önemli kriterlerden birisi almış olduğu eğitimidir. Birey, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bütünü içerisinde bilgi ve beceri kazanır. Bu nitelikte insan yetiştirme, endüstri devrimi sonrasında hız kazanmaya başlamış, 19. ve 20. yüzyılda toplumların öncelikli hedefi haline gelmiş, çağımızda da yeni boyutlar ve araçlarla sürdürülmekte ve eğitimle bireyin toplumsallaşma sürecine katkı sağlanmaktadır. Bir toplumda yetişmiş nitelikli insan varlığı, hem o toplumun gelişmişliğini hem de diğer toplumlardan üstünlüğünü gösterir. Bu nedenle, bilgi toplumlarını diğer toplumlardan ayıran en karakteristik nitelik, yetiştirdiği “kaliteli birey” sayısıdır. Bilgi-iletişim toplumu, her türlü etkinliğini bilgi ve iletişim araçlarının kullanımıyla gerçekleştiren ve bu amaçla bilgi, teknoloji ve uygulama üreten toplumdur. Çünkü bilgi-iletişim toplumlarının başarılarının en temelinde kaliteli eğitim ile yetiştirilmiş nitelikli bireyler bulunmaktadır[7]. Tarımsal yükseköğretimin de tarım sektörüne hizmet sunacak nitelikli insan yetiştirmedeki payı büyüktür.

Türkiye’de de en önemli insan kaynağı, liderlik vasıflarına sahip, iyi eğitim görmüş, yaratıcı bireylerdir. Son yıllarda ortaya atılan kalkınma kuramları veya yaklaşımlarında insan, kalkınmanın temel noktası biçimine gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma (sustainable development) ve kapasite geliştirme (capacity building) yaklaşımları bu konuda verilebilecek en iyi örneklerdir [8,9].

1848’de İstanbul Ayamama’da “Ziraat Talimhanesi” adı ile ilk tohumu atılan tarımsal yükseköğretim, Halkalı Ziraat Mekteb-i Ali’si, Ankara Yüksek Ziraat Mektebi, Yüksek Ziraat Enstitüsü Ziraat Fakültesi, sonra da Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak devam etmiştir. 1955 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesini, 1957 yılında açılan, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi takip etmiş ve değişik isimlerle bu fakültelerin sayısı bugün 39’a (1’i vakıf üniversitesi) ulaşmıştır [10].

Dünya yükseköğretimi çok hızlı bir değişim ve gelişim içindedir. Öğrenci odaklı eğitime geçiş, eğitim programlarında yeterliliklerin şeffaf bir şekilde tanımlanması, eğitim araç ve gereçlerine daha kolay ulaşabilme, müfredat çeşitliliğinin artması, gibi değişimler söz konusu olmuştur. Üniversitelerde; yeniden gözden geçirilen örgün ve yaygın eğitim sistemleri, küreselleşen dünyaya cevap olarak uluslararasılaşma çabaları ve giderek daha çok talep edilen pahalı yükseköğretim

ücretleri öne çıkan gelişmelerden bazılarıdır[11,12,13]. Türkiye’de yükseköğretimde özellikle son 15 yılda çok hızlı yatay bir büyümeyle üniversite sayısı giderek artmaya başlamıştır. Bu büyüme, aynı hızda artırılmayan akademik personel ve fiziki koşulların yetersizliği nedeniyle yükseköğretimin kalitesinde de kaçınılmaz düşüşleri de beraberinde getirmiştir. Dünyadaki gelişmelere yeterince ayak uydurulamaması, Bologna sürecin araçlarının eğitimde yeterince kullanılmaması da yükseköğretim kalitesinde sıkıntılar yaşanmasına sebep olmuştur. Bu olumsuzluklar doğal olarak tarımsal yükseköğretimi de etkilemektedir [14,15,16].

Bir işin meslek sayılabilmesi için bazı koşullar vardır.

- Meslekler, üyeleri için fedakârca davranışlar eklerler. Başka bir deyimle bir mesleğin üyelerinin ana amacı kendilerine gereksinim duyanlara hizmet etmektir (öğrenciler, hastalar).
- Mesleklerin entelektüel bir boyutu vardır ve belirli bir akademik eğitim süresini gerektirirler. Bu akademik eğitim de uzmanlaşmayı beraberinde gerektirir.
- Bir meslekte “bütün meslek üyelerinin yer aldığı organize bir meslek örgütünün varlığı” gereklidir. Bu meslek örgütü, özerk olmalıdır ve mesleki uygulamalar için kabul edilebilir standartlar geliştirme gibi sorumlulukları da taşıyabilmelidir.
- Son olarak meslekler toplumda çok özel bir ilişki içindedirler. Bu özel ilişki, belirli meslek sahiplerine bazı güç ve ayrıcalıklar verir. Toplum bazı meslekler için ek imkânlar da sunar. Bir mesleğin toplumdaki sağladığı kazanımlarla, toplumun o meslekten sağladığı kazanımlar, bir meslek ile toplum arasında bir tür sosyal sözleşmenin varlığına işaret etmektedir. Bu sözleşme, belli bir meslek ile toplum arasındaki ilişkilerde ahlaki bir altyapı oluşturmaktadır [17,18].

Birçok meslek gibi ziraat mühendisliği mesleği de hem içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel değerlerinden, hem de kendi mesleki etik sorumluluğundan doğrudan etkilenir. Mesleki kimlik belirlenirken toplumsal yapı ve mesleğin tarihsel süreci, etik açıdan gelişmesi belirleyici olmaktadır.

3.2 Tarımsal Yayım Nedir?

Tarım politikalarının etkinliğinin artırılmasında ve uygulanmasında tarımsal yayım önemli bir araçtır [19]. Tarımsal yayım, tarımsal üreticilerin sorunlarını kendi kendine yardım felsefesine göre çözebilmesi için tarım danışmanları tarafından güdülenerek fikir ve cesaret yeteneği kazandırmaya yönelik faaliyetlerdir [20]. Ayrıca tarımsal yayım, hemen hemen tüm dünyada başta tarımsal üreticiler olmak üzere kırsalda yaşamını devam ettiren topluma, bilimsel araştırma bulgularını ve yeni teknolojileri aktararak kırsal toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan gelişmesine yönelik ve gönüllülük esasına dayalı okul dışı eğitimsel bir süreç olarak da tanımlanabilir [21]. Son yıllarda yapılan tarımsal yayım, tarımda üreticilere her konuda fikir oluşturma, doğru karar vermede yönlendirici olma, enformasyon ve iletişim yöntemlerini kullanabilmeye yönelik bir eğitim sistemi

olarak tanımlanmıştır [22]. Kısaca, tarımsal üreticinin gerek içselleştirdiği toplumsal, gerekse üretim sürecine bağlı davranışını değiştirmek için güdüleyerek bir girişimci olarak tarımsal üreticinin gerekli iş, işlem ve davranışları hayata geçirmesini kolaylaştıracak faaliyetlerdir [23].

Ziraat mühendisi (tarım danışmanı), meslek yaşamı boyunca sürekli tarımsal üreticilerle yüz yüze doğrudan ilişki içerisinde. Tarımsal yayım görevini gerçekleştirirken iletişim bilgi ve becerisine gereksinme duyar. Yapılacak iletişim hatası ile aralarında kurulabilecek güvenli ilişki başlamadan bozulabilir. Bu nedenle tüm ziraat mühendisleri için iletişim konusunu yükseköğrenim sürecinde öğrenmesi büyük önem taşır. Böylelikle hem meslek hayatında hem de sosyal çevresinde güvenli ilişkiler kurabilecektir. Temel iletişim becerilerini (Empati, dinleme, beden dili, kendini ifade etme, eleştiriye açık olma vb. özellikler) geliştirebilecektir. Bu da nitelikli bir tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi almış olmasına bağlıdır. Bu nedenle Tarımsal Yayım Anabilimdalı'nın önemi görmezden gelinemeyecek kadar büyüktür. Tarımsal üreticinin yaşamında toplumsal-ekonomik değişimin gerçekleşmesi için üretim tekniğini, işletme ekonomisini, toplumsal-ekonomik yapıyı, doğal kaynakları ve çevre korumayı temel alan katılımcı ve etkili bir yayım çalışmasına gereksinim duyulmaktadır.

3.3 Tarımsal Yayım ve İletişim Dersi Kapsamında Verilen Konular

Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin zengin bir ders içeriği vardır ve ders içeriğinde verilen konular şunlardır: Tarımsal yayıma giriş (Tanımı, amacı, kavramlar, ilkeleri, önemi, gelişimi, dünyada ve Avrupa Birliği'nde tarımsal danışmanlık, tarımsal yayım sistemleri ve yaklaşımları, tarımsal yeniliklerin benimsenmesi ve yayılması, yetişkin eğitimi ve tarımsal yayım, tarımsal yayımda program planlama, proje yönetimi, izleme ve değerlendirme, iletişim (iletişim öğeleri, iletişim türleri, algılama, beden dili, motivasyon (güdüleme) teknikleri, çatışma yönetimi, bireysel, grup ve kitlesel tarımsal yayım yöntemleri, gruplarla çalışma teknikleri), kırsal kalkınma, tarımsal yayımda insan ögesi, katılımcılık, kırsal alanda kadın gibi birçok konuyu ders kapsamında ele alır [24].

Bu zengin ders içeriğinden dolayı, tarımsal yayımın birçok bilim dalı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Tarımsal Yayım, üretim tekniği yönünden Bahçe Bitkileri, Tarla Bitkileri, Bitki Koruma, Tarımsal Mekanizasyon, Toprak bilimi, Gıda Bilimi, Tarımsal Yapılar ve Sulama, Zootekni gibi ziraat fakültesinin diğer bölümleriyle de ilişki içerisinde. Tarım ekonomisi açısından ise, tarım politikası, işletme yönetimi ve planlanması, örgütlenme, pazarlama gibi konularla yoğun ilişkisi olduğu kadar davranış bilimleri, sosyoloji, kırsal sosyoloji, sosyal psikoloji, yönetim, halkla ilişkiler, eğitim, iletişim, antropoloji gibi toplumsal bilim dalları dersin ilişkili olduğu diğer alanlardır [24]. Buna karşın, Tarımsal Yayım ve İletişim dersi, Türkiye koşullarında hak ettiği önemi henüz görememektedir. Tarım Ekonomisi Bölümleri tarafından ziraat fakültesindeki diğer bölümlere “Genel Ekonomi” ve “Tarım

Ekonomisi” dersleri servis dersi olarak verilmektedir. Üçüncü bir servis dersini diğer bölümler gereksiz görmektedir. Bu nedenle, birçok bölüm müfredatında bu ders bulunmamaktadır.

Boyacı ve Yıldız [25] araştırmasında, ders programlarında köy sosyolojisi, ekonomi ve tarımsal yayım konularına daha fazla yer verilmesi gerektiğini, ziraat mühendislerinin salt teknik konularla değil, eşzamanlı olarak sosyo-ekonomik konularda da becerilerle geliştirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Yavuz [15] ise, çalışmasında yükseköğretimde özellikle de son sınıfa gelindiğinde öğrencilere çok sayıda seçmeli dersler verilerek, öğrencilerin, dünyadaki lisans programlarının çeşitlenmesine paralel olarak tarımsal yayım, tarım politikası, tarımsal işletmecilik ve kırsal kalkınma gibi alanlarda daha fazla ders alarak lisans öğrencilerinin ek bir uzmanlık alanı elde etmelerinin sağlanabileceğini ileri sürmektedir. Kaynakçı ve Boz [26] ise çalışmasında, diploması olan her tekniker veya mühendisin, uzmanlık alanına ve yeterliliğine bakılmaksızın, kapsayıcı ve belirleyici olmayan bir sertifika sınavı ile yasal olarak tarım danışmanı olarak kabul edildiğini ileri sürmektedir. Ayrıca danışmanların ticari ve kişisel kaygılarını bir yana bırakıp yalnızca yeterli oldukları alanlarda hizmet verebilmeleri gerektiğini, bunun için henüz öğrencilik sırasında etik, ahlak ve meslek etiğine dair derslerin öğrencilere okutulması gerektiği görüşündedir. Tüm bu görüşlerin ortak noktası ziraat fakültelerinde verilen tarımsal yükseköğrenimin niteliğinin artması ve buna bağlı olarak tarım danışmanının niteliğinin iyileştirilmesi yönündedir.

3.3.1 Dersin Kazanımları

Ders içeriklerindeki dersin kazanımları incelendiğinde ortak kazanımlar belirlenmiştir. Bu bağlamda bu dersi alan öğrenci,

- Kırsal alandaki bireylerin ihtiyaçlarını tespit edebilir ve uygun proje ve programlar hazırlayabilir ve değerlendirebilir.
- Yeni bilgi ve teknikleri yetişkin eğitimi ilkeleri çerçevesinde farklı (bireysel, grup ve kitle) yöntemler kullanarak aktarabilir.
- Yeniliklerin kırsalda tanıtılması ve yayılmasına konusunda yeni becerilerin öğrencilere kazandırılması farklı yapıdaki gruplarla birlikte çalışabilir.
- Dünyada ve ülkemizdeki uygulanmakta olan farklı tarımsal yayım ve danışmanlık yaklaşımlarını bilir ve uygulayabilir.
- İletişim becerilerini geliştirir.
- İnsan kaynağının geliştirilmesi kavramının önemini farkındadır.

Bu dersi alan öğrencinin, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık sınavındaki benzer konulardan dolayı sınavda daha başarılı olabileceği söylenebilir.

3.4 Türkiye’de Tarımsal Yükseköğretimde Tarımsal Yayım ve İletişim Dersinin Mevcut Durumu

Türkiye’de tarımsal eğitim, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, adı altında alınan fakültelerde verilmektedir. Fakültelerde öğretim süresi sekiz yarıyıl olup, genellikle tarımsal öğretim veren sekiz bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Tarım Ekonomisi, Bahçe Bitkileri, Tarla Bitkileri, Tarım Makinaları, Zootečni, Tarımsal Yapılar ve Sulama, Bitki Koruma ve Toprak Bilimi bölümleridir. Son yıllarda bazı fakültelele Biyosistem Mühendisliği ve Tarımsal Biyoteknoloji gibi bölümler de eklenmiştir. Ziraat Fakültesi yeni açılan üniversitelerde, her bölüm aktif olarak öğretim yapamamaktadır. Özellikle son yıllarda ziraat fakültelerine azalan ilgi nedeniyle bazı bölümler ne yazık ki tercih edilmemektedir. 2023-2024 Öğretim yılında üniversiteye girişlerde barajın kaldırılması nedeniyle öğrenci sayısının artacağı beklenmektedir. Çalışmada Türkiye’de yükseköğretimde ziraat fakültelerinde verilen Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla, Ziraat Fakültesi bulunan 41 üniversitenin web sitelerinden bölümlere ulaşılmış ve son iki yıla ait müfredatları araştırma kapsamına alınmıştır.

Tarımsal Yayım dersinin zorunlu ya da seçmeli olma durumları ise Tablo 2’de verilmiştir. Ayrıca bölümlerin müfredatında iletişim vb. derslerin olup olmadığı da araştırma kapsamına alınmıştır. 24 Tarım Ekonomisi Bölümü, 33 Tarla Bitkileri Bölümü, 35 Bahçe Bitkileri Bölümü, 35 Bitki Koruma bölümü, 20 Toprak Bölümü, 27 Zootečni Bölümü, 14 Tarım Makinaları Bölümü, 13 Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, 14 Tarımsal Biyoteknoloji Bölümü, 14 Biyosistem Mühendisliği Bölümü eğitim öğretime aktif olarak devam etmektedir (Tablo 1).

Tablo 2’de Tarımsal Yayım ve İletişim dersini zorunlu ders olarak müfredatına ekleyen bölümlerin oransal dağılımı verilmiştir. Ders, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalına ait olduğundan aktif tüm bölümlerde verilme oranı %100’dür. Sırasıyla dersin zorunlu verilme oranı, Tarla Bitkileri, Bahçe Bitkileri ve Zootečni bölümlerinde sırasıyla %45,45, %28,57 ve %14,81 olarak hesaplanmıştır. Diğer bölümlerde verilme oranı ise %10’un altında kalmıştır.

Tarımsal Yayım ve İletişim dersi, bazı bölümlerin müfredatında zorunlu yerine seçmeli olarak yer almaktadır. Seçmeli olarak en fazla oranda Zootečni %29,17, Bahçe Bitkileri ve Bitki Koruma Bölümü’nde % 28,57 müfredata girmiştir (Tablo 3). Bu dersi alma, öğrencinin seçimine bırakıldığından seçmeme olasılığı da bulunmaktadır. Oysaki Tarımsal Yayım ve İletişim dersi her ziraat mühendisi, diğer bir deyişle tarım danışmanı adayının zorunlu alması gereken dersler arasında mutlaka olmalıdır. Böylelikle öğrencinin mesleki gelişimine katkı sağlanabilir.

Tablo 1. Türkiye’de Tarımsal Yükseköğretimde Tarımsal Yayım ve İletişim Dersinin Mevcut Durumu

Tarımsal Eğitim Veren Fakülteler	Tarım Ekonomisi		Tarla Bitkileri		Bahçe Bitkileri		Bitki Koruma		Toprak		Zootečni		Tarım Mak. ve Tek.		TYS		Tarımsal Biyo-Teknoloji		Biyosistem Müh.		
	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	TYİ	D	
1 Adıyaman Üni.	Bölüm yok		Öğr. yok		Öğr. yok		-	-	Öğr. yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
2 Adnan Men. Üni.	Z	Z	-	S	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	
3 Akdeniz Üni.	Z	-	Z	-	Z	-	-	-	-	-	Z	-	Z	-	Z	-	-	-	-	Bölüm yok	
4 Ankara Üni.	Z	-	S	-	S	-	-	-	S	-	S	-	S	-	-	-	-	-	Bölüm yok	Bölüm yok	
5 Atatürk Üni.	Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Bölüm yok	
6 Bingöl Üni.	Bölüm yok		Z	Z	-	-	S	-	-	-	-	-	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		-	-	
7 Bilecik Ş. Edebali Üni.	Bölüm yok		Z	-	Z	-	-	-	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Z	-	
8 Bolu Abant Üni.	Bölüm yok		-	-	-	-	-	-	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
9 Ç. Onsekiz Mart Üni.	Z	Z	Z	-	-	S	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	S	Z	Bölüm yok		
10 Çukurova Üni.	Z	-	-	Z	Z	Z	-	Z	-	Z	-	-	-	Z	-	-	-	-	Bölüm yok	Bölüm yok	
11 Dicle Üni.	Aktif değil		Z	-	-	-	-	Z	Bölüm yok		-	-	-	Z	Öğrenci yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
12 Düzce Üni.	Bölüm yok		Z	-	Aktif değil		S	-	Bölüm yok		BölümYo		Bölüm yok		Bölüm yok		S	Z	S	Z	
13 Ege Üni.	Z	S	Z	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		
14 Erciyes Üni.	Bölüm yok		-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		-	-	-	Z	
15 Gaziosmanpaşa Üni.	Z	Z	-	Z	S	Z	S	Z	Z	Z	-	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		-	Z	
16 Harran Üni.	Z	S	Z	S	-	-	Z	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Bölüm yok	Bölüm yok	
17 Iğdır Üni	Z	Z	-	Z	-	Z	-	Z	Aktif değil		-	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Aktif değil	-	Z
18 Isparta Uyg. Bil. Üni.	Z	Z	-	Z	-	Z	S	Z	-	Z	S	-	-	Z	-	Z	-	-	-	Z	
19 Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni.	Z	Z	S	Z	S	Z	-	Z	S	Z	S	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		Aktif değil		-	Z	
20 Kilis Üni.	Bölüm yok		Bölüm yok		S	-	Bölüm yok		Bölüm yok		Aktif değil		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
21 Mustafa Kemal Üni.	Z	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok	S	Z
22 Namık Kemal Üni.	Z	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	Öğrenci yok		Öğrenci yok		-	Z	-	Z	
23 Necmettin Erbakan Üni.	Bölüm yok		Aktif değil		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok	S	S
24 Niğde Ömer Halisdemir Üni.	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
25 Ondokuz Mayıs Üni.	Z	Z	Z	Z	Z	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Bölüm yok	
26 Recep Tayyip Erdoğan Üni.	Bölüm yok		Z	-	Z	-	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
27 Sakarya Üni.	Bölüm Yok		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		Bölüm yok		
28 Samsun Ondokuz Mayıs Üni.	Z	S	Z	S	Z	S	-	S	-	S	-	S	-	S	-	S	-	S	-	Bölüm yok	
29 Selçuk Üni.	Z	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Bölüm yok	Bölüm yok
30 Süleyman Demirel Üni.	Z	Z	-	Z	-	Z	S	Z	-	Z	S	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Bölüm yok	

31 Uludağ Üni.	Z	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	-	Z	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	-	Z
32 Uşak Üni.	Bölüm yok		-	Z	-	Z	-	Z	Bölüm yok	-	Z	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok		
33 Siirt Üni.	Z	Z	Z	Z	Z	Z	-	Z	Aktif değil	Z	Z	Bölüm yok	Bölüm yok	-	-	-	-
34 Ordu Üni.	Bölüm yok		Bölüm yok	S	Z	-	Z	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok		
35 Kırşehir Üni.	Z	-	S	-	S	-	S	-	Aktif değil	S	-	Bölüm yok	Bölüm yok	S	-	Aktif değil	
36 Kocaeli Üni.	Aktif değil		Bölüm yok	S	S	S	S	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok		
37 Osmangazi Üni.	Aktif değil		Z	-	Z	-	Aktif değil	Aktif değil	Z	-	Bölüm yok	Bölüm yok	Z	-	Aktif değil		
38 Yaşar Üni.	Aktif değil		Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Aktif değil	Bölüm yok	Aktif değil	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok		
39 Yozgat Üni.	Z	Z	S	Z	S	Z	-	Z	Aktif değil	Aktif değil	Aktif değil	Aktif değil	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok		
40 Van Yüztüncü Yıl Üni.	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Aktif değil	Z	Z	Bölüm yok	Bölüm yok	Aktif değil	Aktif değil		
41 Turgut Özal Üni.	Z	Z	Aktif değil	Aktif değil	S	Z		Aktif değil	Öğrenci yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Bölüm yok	Aktif değil		
Aktif Bölüm Toplamı	24	33	35	35	20	27	14	13	14	14	14	14	14	14	14		

TYİ: Tarımsal Yayım ve İletişim Dersi, D: Diğer Dersler, Z: Zorunlu ders, S: Seçmeli ders

Diğer dersler: Kariyer Planlama, girişimcilik ,iletişim ve sunum teknikleri, halkla ilişkiler, insan ilişkileri, sunuş teknikleri, iletişim, kırsal kalkınma, girişimcilik ve stratejileri, girişimcilik ve kariyer planlama, girişimcilik ve yenilikçilik, tarım ve halkla ilişkiler, girişimcilik tek., tarımsal girişimcilik, tarımsal girişimcilik ve iş planı, tarımda girişimcilik ve inovasyon, iletişim becerileri ve danışmanlık.

Tablo2. Zorunlu Tarımsal Yayım ve İletişim Dersinin Bölümlere Göre Dağılım Oranları*

		Bölümler									
		Tarım Ekonomisi	Tarla Bitkileri	Bahçe Bitkileri	Bitki Koruma	Toprak Bilimi	Zootekni	Tarım Makineleri	T. Yapılar ve Sulama	Tarımsal Biyoteknoloji	Biyosistem Müh.
Zorunlu Ders Var	Sayı %	24 100,0	15 45,4	10 28,6	3 8,57	1 5,0	4 14,8	1 7,1	1 7,7	1 7,1	1 7,1
Zorunlu Ders Yok	Sayı %	0 0,0	18 54,6	25 71,4	32 91,43	19 95,0	23 85,2	13 92,9	12 92,3	13 92,9	13 92,9
Aktif Bölüm Sayısı	Sayı %	24 100.0	33 100.0	35 100.0	35 100.0	20 100.0	27 100.0	14 100.0	13 100.0	14 100.0	14 100.0

* Oransal dağılım hesaplanırken aktif öğrencisi olan bölümlerdeki sadece zorunlu dersler dikkate alınmıştır.

Nongtdu ve ark. [27] tarafından Hindistan’da yapılan çalışmada, tarımsal yayım personeline verilecek eğitimlerin verimliliği ile ilgili olarak yapılan çalışmada korelasyon analizi sonuçlarına göre; iş performansı ve yaş arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla lisans döneminde ziraat mühendisliği öğrencilerine verilecek “tarımsal yayım dersinin” verimliliğinin yüksek olması çok muhtemel beklenen bir sonuçtur.

Tablo 3. Seçmeli Tarımsal Yayım ve İletişim Dersinin Bölümlere Göre Dağılım Oranları

		Bölümler									
		Tarım Ekonomisi	Tarla Bitkileri	Bahçe Bitkileri	Bitki Koruma	Toprak Bi. ve Bitki Besleme	Zootekni	Tarım Mak. ve tek. M.	T. Yapılar ve Sulama	Tarımsal Biyoteknoloji	Biyosistem Müh.
Seçmeli Ders Var	Sayı	-	5	10	10	4	7	2	1	3	3
	%	-	15,15	28,57	28,57	20,00	29,17	14,28	7,69	21,43	21,43
Zorunlu Ders Var	Sayı	24	15	10	3	1	4	1	1	1	1
	%	100,00	45,45	28,57	8,57	5,00	14,81	7,14	7,69	7,14	7,14
Ders Hiç Yok	Sayı	0	13	15	22	15	16	11	11	10	10
	%	0,00	39,40	42,86	62,86	75,00	59,26	78,57	84,62	71,43	71,43
Aktif Bölüm Sayısı	Sayı	24	33	35	35	20	27	14	13	14	14
	%	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin hiç verilmeme oranları sırasıyla incelendiğinde en fazla Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümünde (%84,62), Tarım Makinaları Bölümünde (%78,57), Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümünde (%75,00), Tarımsal Biyoteknoloji ve Biyosistem Müh. Bölümünde (%71,43), Bitki Koruma Bölümünde (%62,86), Zootekni Bölümünde (%59,26), Bahçe Bitkileri Bölümünde (%42,86), Tarla Bitkileri Bölümünde (%39,40) verilmediği görülmektedir.

Zahrani ve ark. [28] tarafından, Suudi Arabistan'da yapılan bir çalışmada, tarımsal yayım elemanlarının sadece %7,7'sinin tarımsal yayım dersi aldıkları ve bu konuda uzmanlaştıkları tespit edilirken Suudi Arabistan'daki çiftçilerin daha fazla tarımsal yayımcıya ihtiyaçları olduğuna vurgu yapılmaktadır. Sezgin ve arkadaşlarının [29], Erzurum'da yayım elemanlarının etkinliklerinin araştırıldığı bir çalışmada tarımsal yayım eğitimi almış olmanın etkinlik üzerinde pozitif bir etki yaptığını vurgu yapılmıştır. Antalya ilinde yapılan bir çalışmada tarım danışmanlığı hizmeti verenlerin %76,4 gibi önemli bir kısmının, 2000 yılından sonra Bahçe Bitkileri, Bitki Koruma ve Tarla Bitkileri Bölümü mezunu olduğu, bu kişilerin büyük bir oranının (%71,4) ziraat odası adına danışmanlık hizmeti verdikleri saptanmıştır [19]. Dolayısıyla tarım ekonomisi bölümü dışındaki diğer bölüm mezunlarının çiftçiye danışmanlık yaparken, bilgiyi aktarma, iletişim becerisini artırmayı hedefleyen tarımsal yayım dersini almalarının diğer bölüm öğrencileri açısından büyük bir kazanım olacağı düşünülmektedir.

Bazı bölümlerde Tarımsal Yayım ve İletişim dersi bulunmamasına karşın, sınırlı da olsa iletişim içerikli vb. dersler seçmeli olarak bulunmaktadır (Tablo 1). Ancak dersi alma öğrencinin seçimine bırakıldığından seçmeme olasılığı da mevcuttur. Bu derslere örnek olarak; Kariyer Planlama, Girişimcilik, İletişim ve Sunum Teknikleri, Halkla İlişkiler, İnsan İlişkileri, Sunuş Teknikleri, İnsan İlişkileri ve İletişim, Kırsal Kalkınma, Girişimcilik ve Stratejileri, Girişimcilik ve Kariyer Planlama, Girişimcilik ve Yenilikçilik, Tarım ve Halkla İlişkiler, Girişimcilik Teknikleri, Tarımsal Girişimcilik,

Tarımsal Girişimcilik ve İş Planı, Tarımda Girişimcilik ve İnovasyon, İletişim Becerileri ve Danışmanlık verilebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonuçlarına göre, Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı dışında diğer bölümlerde zorunlu olarak verilme oranı, Tarla Bitkileri Bölümü'nde %45, Bahçe Bitkileri Bölümü'nde %28, Zootečni Bölümü'nde %14, oranındadır. Diğer bölümlerde verilme oranı ise, %10'un altındadır. Elde edilen bulgulara göre, Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin, içeriği ve uygulamaya katkısı açısından çok önemli olmasına karşın, birçok bölüm müfredatında bu ders olmadığından Tarım Ekonomisi dışındaki bölümlerde hak ettiği ilgiyi göremediği söylenebilir. “Ziraat Mühendisi” unvanı alan bir mezun, meslek hayatına “insan kaynağının önemini” kavrayamadan, insan davranışını algılayamadan, yetişkin eğitiminin özelliklerini anlayamadan, danışmanlık hizmetlerinde hangi yöntemleri hangi koşullar altında ve nasıl kullanacağını bilemeden, henüz kır toplum yapısını çözümleyemeden başlamaktadır. Bu koşullarda yürütülecek tarımsal yayım çalışmasında nitelikli bir danışman-üretici ilişkisinin oluşmasından söz edilemez. Öz farkındalığı düşük olan tarım danışmanı, danışmanlık sürecini sürdürmede başarısızlık yaşayabilir. Nitelikli bir tarım danışmanı güçlü ve zayıf yönlerini, gereksinimlerini, beklentilerini ve amaçlarını bilmelidir. Bu nedenle dersin tüm bölümlerde verilmesi önkoşul olmalıdır. Ayrıca, bu dersi alan öğrencinin, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık sınavındaki benzer konulardan dolayı sınavda daha başarılı olabileceği söylenebilir.

İnsanın nasıl davrandığı, davranış kuralları ve davranış değişim koşulları tarımsal yayım çalışmasında çok önemli olduğundan tüm bölümlerin ziraat fakültelerinde okutulan Tarımsal Yayım ve İletişim dersinin diğer birçok servis dersi gibi tüm bölümlerde zorunlu olarak okutulması önkoşul olmalıdır. Çünkü ziraat fakültelerinde bölüm sayısı fazla olmakla birlikte tüm bu bölümlerden mezun olanlar, ziraat mühendisi unvanı ile çiftçilerle yüz yüze doğrudan ilişki içerisinde olup danışmanlık yapabilmektedir. Bu nedenle bilgiyi aktarma, iletişim becerisini artırmayı hedefleyen tarımsal yayım dersini, tüm ziraat fakültesi öğrencilerinin zorunlu olarak almasının ziraat mühendisleri açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tüm bölümlerde verilmesi gereken bu dersin salt teori biçiminde olmayıp, temel tarımsal bilgiler ile birlikte öğrenilip tarımsal yayım ve danışmanlık çalışmalarında kullanabilecek biçimde verilmesi beklenmektedir. Yani, tüm bilgilerin gündelik hayatta karşılaşılan sorunlarla bağlantı kurularak verilmesinin daha uygun olacağı söylenebilir. Ziraat mühendisi adaylarının temel tarımsal yayım bilgilerini alırken teorinin yanında uygulamalı bir öğrenme yöntemiyle dersi daha iyi özümsemeleri daha da kolaylaşacaktır. Ders, uygulamadaki sorunların çözümüne yönelik olarak yeniden yapılandırılmalı, dersin alanında uzman kişilerce verilmesi önkoşul olmalıdır. Üniversitelerin

özel, kamu ve yerel aktörlerle eşgüdüm ile beklentiler ve gerçek yaşam ders programlarına ve akademik çalışmalara dâhil edilerek, nitelikli mühendisler yetiştirilmelidir.

Son yıllarda dijital teknolojilerin bütünleşmesiyle birlikte eğitimde eğitimcilerin rolleri yeni öğrenme ortamlarının oluşmasıyla birlikte değişim göstermiştir. Eğitimcilerin öğretimden ve öğrenme sürecinin planlanmasının dışında gelişen teknolojiler ve iletişim ağları sonucunda yeni roller ve sorumlulukları olduğu görülmüştür. Öğretim elemanlarından beklenen yeni roller; ölçme değerlendirme yaklaşımlarının teknolojik gelişmeler doğrultusunda güncellenmesi, kurumun teknoloji entegrasyonu felsefesinin benimsenmesi ve yeni sorumluluklar için hazırlıklı olması, öğretim sürecinin tasarlanması, öğretim sürecinin planlanması dışında iyi bir araştırmacı olması, teknolojik dönüşümün yönetsel süreçlerinin farkında olması ve tüm bunların gerçekleşmesi aşamalarında iş birliğine dayalı bir çalışma anlayışına sahip olması biçiminde sıralanabilir [30]. Tarımsal yükseköğretimde de öğretim elemanlarına büyük görevler düşmektedir. Öğrenme sürecindeki en önemli unsurlardan biri de öğrenci katılımıdır. Öğrenciye deneyimlerini paylaşma fırsatı verilmelidir. Ülkenin her bir köşesinden gelen ya da üniversitenin bulunduğu ilden, özellikle kırsal alandan katılan öğrencilerin deneyimleri dersin içeriğini daha da zenginleştirecektir.

Bir ziraat mühendisinin kendisini algılaması, tanınması ve anlaması için eleştirel düşünebilme yeteneğinin olması gerekmektedir. Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetinin başarılı ve sürdürülebilir olması, sürecin her aşamasında tarım danışmanının kaliteyi taşımasıyla mümkündür. Üreticiyi anlayabilmesi, tarımsal yayım hizmeti süresince üreticiye verdiği anlaksal destek için iletişim becerilerinin kullanılması kritik önem taşımaktadır. Üretici ile sürekli yüz yüze ilişki sürdürecektir bir ziraat mühendisi ya da danışman bu eleştirel bakış açısıyla davranış geliştirebilecek başarılı yayım çalışmaları yürütmesi mümkün olabilecek ve mesleki kimliğinin gelişimine olumlu katkılar sağlayabilecektir. Bu beceri salt üretim tekniğine dayalı derslerle kazanmak mümkün olmayabilir. Bu noktada tarımsal yayım ve iletişim dersinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bir ziraat mühendisi olarak; “Ben kimim?” “Nasıl bir tarım danışmanı olmak istiyorum?”, “Gelecekte mesleğimde kendimi nerede görüyorum?”, “Mesleki etik kurallara ne ölçüde uyuyorum?” vb. sorularını kendisine soracak farkındalığın oluşmuş olması gerekmektedir. Tarımsal yayım çalışmasında başarı, öncelikle sorunun doğru tanımlanabilmesine bağlıdır. Ayrıca danışman sorunla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi olmalı, üreticiye davranış seçenekleri sunmalıdır. Ziraat mühendisliği mesleği, birçok meslekte olduğu gibi, kazanılan deneyimlerle, pekiştirilip yeniden biçimlenebilen bir yapıdır. Kısaca yaşam boyu öğrenme meslek süresince devam etmektedir. Tarımsal yükseköğretim, bilim ve teknolojinin yarattığı değişim karşısında kendini yenileyerek bir evrimden geçtikçe, ziraat mühendisleri de içinde bulunduğu topluma gittikçe artan daha güçlü bir mesleki güven duygusunu yayabilecektir.

Sonuç olarak, tüm paydaşların içinde bulunduğu çoğulcu yayım sisteminin ülke ve bölge şartlarına uygun olarak nitelikli biçimde sürdürülebilmesi ve dolaylı olarak da kırsalın kalkınması için ilk olarak bu işi meslek olarak yapacak tarım danışmanlarının yetiştirildiği ziraat fakültelerine büyük görev düşmektedir [24]. Tarım danışmanlığında paydaşların tümü topluma (kırsal/kentsel), doğaya ve çevreye, işverene ve çiftçiye karşı büyük sorumluluklar taşımaktadır. Burada etik olmayan davranışlara maruz kalan ve çalışmanın öznesi olan tarım danışmanları etik çelişkilerle karşılaştıklarında her şeyden önce kendilerine karşı ve aynı sorunları paylaştıkları meslektaşlarına karşı etik davranmalıdır [26]. Bu nedenle, uygulamaya yönelik ve nitelikli tarımsal yükseköğretimle kazanılan mesleki kimliğe sahip, insan davranışı konusunda yeterli bilgisi olan, yaşam boyu öğrenme farkındalığı ve iletişim becerisi yüksek olan, insan kaynağını geliştirmeyi önemseyen, kendisini ve çevresini güdüleyebilen, kırsal toplumsal yapısını iyi bir biçimde analiz edebilen, yaratıcı düşünme ve sorun çözme becerisine sahip, mesleğini etik kurallar çerçevesinde yerine getirebilme erdemine sahip, sosyal sorumluluk bilinci taşıyan, toplumun tüm bireylere saygı duyan, yenilikçi vb. niteliklerle donatılmış ziraat mühendislerine gereksinim büyüktür. Böylelikle mesleğin algısı değişerek, verimli ve toplumsal açıdan daha işlevsel bir konuma yerleşmesi sağlanabilir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını bildirmektedir.

ETİK BEYANI

Bu çalışmada, yazarlar “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamındaki tüm kurallara uyduklarını, ilgili yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” olarak belirtilen başlığı altındaki eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediklerini taahhüt ederler.

YAZARLARIN KATKILARI

Fatma ÖCAL KARA: Yazma-orijinal taslak hazırlama, yazma-gözden geçirme ve düzenleme, verinin düzenlenmesi, kavramsallaştırma, Gözetim ve liderlik sorumluluğu. Songül AKIN: Yazma-gözden geçirme ve düzenleme, verinin düzenlenmesi. Gülsüm ÖDEMİŞ: Veri toplama, veri analizi.

KAYNAKLAR

- [1] F. Yavuz, “Türkiye Tarımına Yeniden Bakış”, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 2019.
- [2] Y. Aktaş, “Tarımsal Yayım ve Haberleşme’ye Giriş”. Dilara Yayınevi, Trabzon, 2005.

- [3] C. K. Eicher, “Mozambique: An analysis of the implementation of the extension master plan”, Staff paper, Department of Agricultural Economics, Michigan State University, 2002.
- [4] B. N. Swanson, “Agricultural Extension” a reference manual, Food and Agriculture Organization, Rome, 1984.
- [5] E. Rehber, “Türkçede 'Yayım' Sözcüğünün Yanlış Kullanımı”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, vol. 27, no.1, pp.49-53, 2021.
- [6] Z. D. Y. Üsküplü, “Eğitim Sosyolojisi Açısından 21. Yüzyıl Becerileri Türkiye’de Çocuk Üniversiteleri Modeli”, Doktora Tezi, İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Ens., İstanbul, 2019.
- [7] N. Ç. Akçetin, S. Çevikbaş, E. Akçetin, “Bazı Türk ve Anglosakson Üniversitelerinde Felsefe Programları Ders İsimleri ve İçerikleri Arasında Bir Karşılaştırma”. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, vol. 12, no.2, pp. 601-634, 2019.
- [8] D. B. Budak ve M. Kantar. “Cumhuriyetten Günümüze Kırsal Kesimde Örgün ve Yaygın Eğitim”. *6. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi*, Ankara. 1999.
- [9] M. R. Sevinç, M. K. Davran ve G. Sevinç, “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Günümüze Kırsal Alanda Uygulanan Eğitim Politikaları”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, vol.15,no.56,ss. 253-272, 2016.
- [10] C. Y. Çiftçi, “Türkiye Tarımsal Yüksek Öğretiminin ve Tarla Bitkileri Bölümünün Durumu”. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Ens. Dergisi*, vol. 25, no.1, pp.255-279, 2016.
- [11] B. T. Yalçın, “Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı ile Tarım Yükseköğretimi Üzerine Söyleşi”, *Tarım ve Mühendislik Dergisi*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, 2015.
- [12] F. Yavuz, “Türkiye Tarım Yükseköğretimi ve Lisans Programlarının Yapılanması Raporu”, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Erzurum, 2017.
- [13] C. Taluğ, “Yeniden Yapılanmayı Yeniden Tartışmak”, *Tarım ve Mühendislik Dergisi*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, pp.8-15, Ankara, 2015.
- [14] ECTS Users’ Guide, European Commission, Erişim Tarihi: 27 Eylül 2018.[Online]. Available: http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf.
- [15] F. Yavuz, “Dünya ve Türkiye’deki Gelişmeler Işığında Tarım Ekonomisi Yükseköğretimine Yeniden Bir Bakış”, *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, vol. 21, pp.215-220, 2018.
- [16] YÖK, “Yüksek Öğretim’de Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları”, Yükseköğretim Kurulu, Ankara, Erişim Tarihi: 14.08.2018.[Online]. Available: https://uluslararası.yok.gov.tr/Documents/yay%C4%B1nlar/yuksekogretimde_yeniden_yapilanma_66_soruda_bologna_2010.pdf.
- [17] Y. Yılmaz, “Siyasal Sistem ve Medya Kuramları Bağlamında Türkiye’de Gazeteciliğin Mesleki Kimlik Sorunu ve Bir Alan Araştırması”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Genel Gazetecilik Bilim Dalı İstanbul, 2011.
- [18] M. Arslan, “İş ve Meslek Ahlakı”, 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2005.
- [19] N. Cengiz, “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Etkililiği Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği”. Doktora Tezi, Namık Kemal Üni., Fen Bil. Ens., Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ, 2018.
- [20] H. Albrecht, H. Bergmann, G. Diederich, E. Großer, V. Hoffmann, Keller, “Agricultural Extension”: Examples and Background Material; Rural Development Series. GTZ, 1990.
- [21] Z. Yurttaş, T. Atsan, A. Keskin, “*Tarımsal Yayım ve İletişim Teknikleri*”, Erzurum, 2007.

- [22] A. W. Van den Ban, and H. S. Hawkins, “Agricultural Extension”, 2. Edition Oxford, London, Edinburgh, Malden, Paris, 1996.
- [23] Y. Aktaş, “Tarımsal Yayım Önemli Midir?” *Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, vol.9, no.2, pp.69-79,2005.
- [24] F. Öcal Kara, “Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğrencilerinin Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Konusunda Farkındalıklarının Belirlenmesi”. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, vol. 8, no. 50, pp.363-369, 2022.
- [25] M. Boyacı, Ö. Yıldız, “Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Mezunlarının Eğitimlerinin Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri”. *Ege Üni, Ziraat Fak. Dergisi*, vol. 48, no.2, pp.105-111, 2011.
- [26] C. Kaynakçı ve İ. Boz, “Türkiye’de Tarım Danışmanlığı Modelinin İş ve Meslek Etiği Açısından Değerlendirilmesi”. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, vol. 7, no. 3, pp.99-113, 2020.
- [27] G. Nongtdu, R. Bordoloi, R. Saravanan, R. Singh, N. U. Singh, “Training Needs of Agricultural Extension Personnel in Meghalaya”. *Indian Journal of Hil lFarming*, vol. 25, no. 1, pp.1-8, 2012.
- [28] K. H. Zahrani, F. O. Aldosari, M. B. Baigl, M. Y. Shalaby, G. S. Straquadine, “Assessing the Competencies and Training Needs of Agricultural Extension Workers in Saudi”. *Journal of Agriculture Science Technology*, vol. 19, pp. 33-46, 2017.
- [29] A. Sezgin, T. E. Kaya, T. Atsan, H. Kumbasarolu, “Factors influencing agricultural extension staff effectiveness in public institutions in Erzurum”, *African Journal of Business Management*, vol. 4, no. 18, pp. 4106-4109, 2010.
- [30] Ş. Kır, “Dijital Dönüşüm Sürecinde Yükseköğretim Kurumları ve Öğretim Elemanlarının Gelişen Rollerini”, *AUAD*, vol. 6, no. 3, pp.143-163, 2020.